

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOSINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

Transilvania, de la Mihai Viteazul la Avram Iancu

Acad. Ioan Aurel POP

*“Lumea zice: «Mihai Viteazul n-avea conștiință românească».
 Eu mă îndoiesc! Ideea de a-i strânge pe români
 la un loc a fost în mintea lui. Și cronicarii unguri o recunosc”¹*

A mai făcut ceva Mihai Viteazul. (...) Preoții români erau, practic, iobagi, peste săptămână – munceau cu brațele câmpul, și duminica trebuia să slujească. Toți ceilalți preoți – romano-catolici, calvini, unitarieni și luterani – erau liberi, n-aveau obligația să muncească pământul. Și Mihai a zis: „De acum, nici preoții români nu vor mai munci peste săptămână pământul, ci vor fi în rând cu ceilalți preoți”.

N-a fost primită bine măsura, firește, și a fost acuzat că vrea să strice rânduiala țării. În fine, la urmă, s-a convins că nu se poate, și a adresat un memoriu Împăratului, în care îi spune: „Înălțate Doamne, să lăsăm în Ardeal numai pe lotreni,” (adică, luterani, căăștia erau de limba Împăratului, sașii) “să îi lăsăm pe catolici” – că asta era credința Împăratului – “și pe ortodocși.” Restul, n-a zis că-s păgâni, dar aproape. „Și să facem rânduială în Ardeal.”

Împăratul a primit acest memoriu și – zic unii consilieri – era pe cale să aplice acest lucru. Sigur că nu era drept, că în Transilvania câștigase teren Reforma religioasă de acum 500 de ani, și mulți catolici trecuseră la calvinism, la luteranism, la unitarianism, și nu era drept să le desființezi, dar era o disperare în măsurile lui, deci a vrut să ridice ortodoxia la rang de religie recunoscută. Repet, nu singura, alături de altele! Limba română la rang de limbă oficială – nu singura, alături de altele!

A căzut, pentru că nici împrejurările interne, nici cele internaționale nu erau favorabile. Îl ura nobilimea, în primul rând din Ardeal, dar îl urau și marile puteri din afară. Mihai Viteazul a fost, în primul rând, un mare luptător antiotoman, să știți. Este ultimul mare general al Europei, despre care se spera că va putea elibera Constantinopolul de turci. Era așteptat la Constantinopol ca un eliberator, și el a și spus că era creștin mai întâi, și că a ridicat țara asta a lui din dragoste pentru creștinătate. Deci era ca un

¹ Articol apărut pe 6 octombrie, ca episodul IV din Întâlnirile Matricei, cu Academicianul Ioan Aurel Pop, desfășurat la Colegiul Național „Avram Iancu” din Câmpeni, județul Alba: matricearomânească

cruciat. Lupta în numele crucii. Și-a cucerit un renume înainte de a intra în Ardeal, dar când a intrat în Ardeal a luat aceste măsuri, de care vă spun eu.

În mai 1600 a intrat în Iași, și în Iași s-a intitulat Domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei. Și a luat stemele celor trei țări: acvila munteană, bourul moldovean și turnurile Transilvaniei, și a făcut o singură stemă. Și l-a chemat pe Nicolae Pătrașcu, moștenitorul, și i-a spus: „Tu vei domni peste toate!”

Mihai Viteazul a luat acvila munteană, bourul moldovean și turnurile Transilvaniei, și a făcut o singură stemă. Și l-a chemat pe Nicolae Pătrașcu, moștenitorul, și i-a spus: „Tu vei domni peste toate!”

Lumea zice: „Bine, bine, dar n-avea conștiință românească”. Eu mă îndoiesc. Poate că nu avea în prim plan conștiința românească. Vă spun sincer că nu cred că Mihai Viteazul a vrut să formeze o Românie – că nu se putea atunci -, dar ideea de a-i strânge pe români la un loc a fost în mintea lui, și vă spun și de ce. Avem câteva mărturii, numai una v-o dau:

Un mare cronicar umanist maghiar – care, înainte de a intra Mihai în Transilvania, lucru care s-a întâmplat în 1599, îl face erou european și zice că e urmașul romanilor, și că românii sunt glorioșii descendenți ai Romei, pentru că acolo a fost provincia Dacia, și împăratul Traian i-a colonizat, și ce bine și frumos este -, după ce Mihai a intrat în Transilvania, nu-l scoate din valahul și tiranul, și barbarul. Că a îndrăznit să intre într-o țară în care o elită minoritară îi conducea pe români, și a îndrăznit să schimbe rânduiala sau să trezească speranțe! Și el ce spune la un moment dat? După bătălia de la Șelimbăr, în care Mihai a fost învingător, acest cronicar, pe care îl cheamă István Szamosközy sau Stephanus Zamosius (un nume latinizat), zice: „La vestea bătăliei nenorocite de la Șelimbăr, s-au ridicat la luptă valahii – și cei de la noi, și cei din Țara Românească – și împreună, și separat, au ocupat drumurile, orașele și au ucis pretutindeni pe nobili”.

De ce? Și acuma vine explicația: „Mânați de încrederea că aveau un domn din națiunea lor”. Repet! „Mânați de încrederea că aveau un domn din națiunea lor.” Lumea nu era proastă atunci, cum ne închipuim unii dintre noi. Se știa deosebiri confesionale, lingvistice, și ideea de români exista, pentru că așa zice: “Românii și-au luat nasul la purtare pentru că aveau încredere, fiindcă pentru prima oară în Ardeal era un domn de națiunea lor.”

Altă măsură, după ce Mihai a fost omorât pe câmpul Turdei – nu Câmpia Turzii, Câmpia Turzii e altceva -, lângă Turda, acolo unde s-a întâmplat evenimentul, prima măsură luată de Dieta Transilvaniei condusă de nobili maghiari, de sași și de secui a fost următoarea: „Niciodată legăturile cu Țara Românească și Moldova să nu mai fie reluate, să păzim frontierele. Valahii din Țara Românească și Moldova să nu mai intre aici – și mai ales preoți și călugări, căci Mihai a făcut Unirea prin tainica lucrare a preoților săi”, care treceau munții ușor, că știau cărările cucului, nu aveau nevoie de drumurile largi. Și Mihai a lăsat asemenea amintire, deci, în Ardeal. Deosebită.

La vestea bătăliei nenorocite de la Șelimbăr, s-au ridicat la luptă valahii – și cei de la noi, și cei din Țara Românească – și împreună, și separat, au ocupat drumurile, orașele și au ucis pretutindeni pe nobili, mânați de încrederea că aveau un domn din națiunea lor

Cronicarul maghiar István Szamosközy (1570-1612)

Și, după plecarea lui Mihai, Principatul Transilvaniei a devenit Principat calvin, adică toți principii au fost calvini în secolul XVII-lea, și de etnie maghiară, și au avut grijă ca nici un român să n-ajungă într-o funcție publică. Biserica noastră Ortodoxă a ajuns aproape calvinizată, pentru că a fost pusă în subordinea Principelui calvin, și în fruntea ei s-a numit un superintendent calvin. Vă spun asta pentru că, pe fondul ei, s-a produs și Unirea cu Roma, adică Unirea unei părți a românilor cu Biserica Romei, încât Mitropolitul de Alba-Iulia Atanasie [Anghel] a trebuit să accepte tratative, fiindcă Biserica noastră era strivită. Și, când au venit promisiuni de la Roma și de la Viena, că toate rânduielele noastre vor fi respectate, trebuia să fii lipsit de judecată ca să nu accepți tratative. Dacă ți s-a spus că ți se respectă Biserica, rânduiala, calendarul, ortodoxia toată, și numai trebuie să îl recunoști pe Papa de la Roma... Încă, un protopop naiv o și întreat: „Da’ Papa acela a venit vreodată pe la noi? Ne-a tulburat?” „Nu, niciodată.” „Ei, păi atunci îl pomenim!” (râsete în sală).

Deci, n-a existat conștiința că ne părăsim credința. Când s-a făcut Unirea cu Biserica Romei, a existat conștiința că ne lasă să fim în rânduiala noastră, deoarece calvinii, știți ce au făcut? Pândeau în bisericile și în cimitirele noastre, nu au lăsat cultul morții – adică să nu faci tu pomeni la înmormântare, ci după -, n-au lăsat lumânările în biserici, icoanele le-au prohibit, au zis că icoanele sunt periculoase. Or, omul de rând – care nu înțelege teologia profundă, dar înțelege rânduiala lumii, înțelege slujba religioasă, știe cum se face un prohod, o cununie, un botez -, când o văzut că s-amestecă să nu te lase cu lumânarea, să nu te lase pe tine să dai pomană la mort, să nu te lase să faci masă după ce s-a întâmplat nenorocirea, trecerea în altă lume a celui defunct, o zis: „Doamne, darăștia ne distrug Biserica!”. Și Biserica Romei a venit cu ideea: „Veți face tot ce ați făcut, cum vreți voi – numai să recunoașteți patru puncte.” Nu intru în detalii. Unul, cel mai important era recunoașterea Papei, care n-a venit niciodată pe la noi – decât acuma, mai nou.